

Valtuustoaloite luonnon kokonaisheikentymättömyyden tavoittelusta

Kaupunginvaltuusto 09.12.2024 § 117

”Aloitteen allekirjoittajat edellyttävät, että kaupungin kaavoituksessa, luvituksessa sekä rakentamisessa tavoitellaan ja seurataan luonnon kokonaisheikentymättömyyttä.

Luonnon kokonaisheikentymättömyys on periaate, jonka mukaan ihmisen toiminnasta ei saisi aiheutua luonnon tilan kokonaisvaltaista heikkenemistä. Tämä merkitsee sitä, että luonnon monimuotoisuus, ekosysteemien toiminta ja luonnonvarojen uusiutumiskyky vähintään säilyvät nykytilassa tai jopa paranevat, vaikka yksittäisillä alueilla tapahtuisi muutoksia.

Käytännössä tämä tarkoittaa ennen kaikkea hankkeiden kokonaisvaikutusten minimointia siten, että maankäytön muutostoimet suunnitellaan jo lähtökohtaisesti vähentämään vaikutuksia ympäristöön mahdollisimman paljon. Jos luonnon monimuotoisuutta tai luonnon tilaa heikennetään esimerkiksi rakentamisen vuoksi, menetetyt luontoarvot korvataan toisaalla ennallistamalla tai parantamalla luonnon tilaa vastaavassa mittakaavassa.

Lisäksi varmistetaan, että luonnon tarjoamat ekosysteemipalvelut (mm. vedenpuhdistus, pölytys, hiilen sitominen) eivät vaarannu.

Tavoitellaan myös aktiivisesti sitä, että luonnonvaroja hyödynnetään ainoastaan siinä mittakaavassa, että niiden uusiutumiskyky turvataan.

Vihreä valtuustoryhmä”

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 13.01.2025 § 16

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Esittelijä: Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus: Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen ympäristölautakunnalle lausuntoa varten.

Päätös: Hyväksyttiin.

Ympäristölautakunta 17.09.2025
508/11.00.01/2024

Valmistelija: Kaavoitus

Seloste ja perustelut:

Luonnon kokonaisheikentymättömyyden periaate perustuu lieventämishierarkiaan, jossa esim. rakentamisesta johtuvaa luontoarvojen menettämistä pyritään aina ensisijaisesti välttämään ja lieventämään. Luonnolle aiheutettu haitta voidaan välttää esimerkiksi ohjaamalla rakentaminen pois arvokkailta luontoalueilta. Jos tämä ei ole mahdollista, haittoja voidaan pyrkiä lieventämään esimerkiksi istuttamalla rakennettavalle alueelle puita ja kasvillisuutta, jolla voidaan turvata esimerkiksi ekologisen yhteyden säilyminen.

Jos luontohaittoja ei voida välttää tai lieventää, viimeisenä keinona on hyvittää luontoarvoille aiheutettu haitta ekologisella kompensaatiolla eli parantamalla elinympäristöjä muualla. Luonnolle aiheutettu haitta tai heikennys voidaan kompensoida esimerkiksi kunnostamalla luonnonarvoiltaan tai kunnoltaan heikentynyt alue kohti luonnontilaa tai suojelemalla arvokas luontokohde. Jotta luonnon monimuotoisuuden säilyminen tai paraneminen voidaan todentaa, on sitä mitattava ja verrattava laskentamallien avulla alkutilanteeseen tai tavoitetasoon. Uusi luonnonsuojelulaki (1.6.2023) sisältää linjaukset vapaaehtoisen ekologisen kompensaation toteuttamiseen. Periaatteen mukaan haitan aiheuttaja on vastuussa luontohaittojen hyvittämisestä.

Ylöjärven kaupungin MAPSTO-ohjelmaan sisältyy paljon erilaisia kaavahankkeita. Uusia teitä ja rakentamista kaavoitetaan myös alueille, missä luonto joutuu osin väistymään. Kaavoituksessa luontoarvojen heikentymistä pyritään välttämään esimerkiksi säilyttämällä uusilla asuinalueilla mahdollisimman paljon alkuperäisiä metsäalueita tonttien ulkopuolella, kuitenkin huomioiden myös kaavojen taloudelliset tavoitteet. Tästä esimerkkinä uudet asemakaavat Siltatie koillinen ja Perkonmäki, joissa kaavojen pinta-alasta n. 60 % on luonnonmukaisena säilytettävää puustoista aluetta. Luontoselvitysten perusteella todetut luonnon monimuotoisuudelle tärkeät alueet jätetään kaavoissa aina rakentamisen ulkopuolelle ja riittävän leveät ekologiset yhteydet pyritään turvaamaan. Tonteille annetaan kaavamääräyksiä puuston ja muun kasvillisuuden säilyttämisestä ja istuttamisesta, millä pyritään lieventämään alkuperäiselle luonnolle aiheutuvaa haittaa. Uusimmista kaavoista on teetetty myös luontotyyppiselvitys, joka olisi hyödynnettävissä luontohaitan laskennassa.

Teivossa tulevan uudisrakentamisen aiheuttamaa haittaa voidaan katsoa lievennettävän esimerkiksi Harjun hoito- ja käyttösuunnitelmalla, jolla pyritään vastaamaan harjun lisääntyvän käytön haasteisiin. Suunnitelmassa selvitetään harjuluonnon nykytilaa ja kartoitetaan vähemmälle käytölle jääviä metsäalueita ja potentiaalisia uuselinympäristöjä, kuten esim. vanhoja soranottoalueita, jotka voidaan muuttaa paahdeniittyalueiksi.

Kaupungin virkistysalueilla ja puistoissa, sekä keskustassa että asuinalueilla, olisi mahdollista lieventää rakentamisesta aiheutuvaa luontohaittaa esimerkiksi istuttamalla enemmän monilajista puustoa ja muuta monimuotoista kasvillisuutta. Kokonaisheikentymättömyyden täydellinen toteutuminen edellyttäisi haitan välttämisen ja lieventämisen lisäksi ekologista kompensaatiota. Kompensaation toteuttaminen käytännössä on monivaiheinen prosessi, joka edellyttää tarkkoja selvityksiä luonnon tilasta. Prosessi edellyttäisi kokonaisuudessaan huomioitavan hankkeiden, esim. kaavojen, budjetissa ja aikatauluissa. Lisäksi tarvitaan kunnan eri toimijoilta suunnitelmallisuutta ja sitoutuneisuutta sekä hallinnonalojen välistä yhteistyötä.

Kompensaatiossa haitan aiheuttajan on tehtävä tai teetettävä arvio siitä, kuinka paljon hanke aiheuttaa luontoheikennystä. Lisäksi on löydettävä sopiva hyvityskohde ja teetettävä suunnitelma kompensaatiotoimenpiteistä sekä toteutettava luontoarvoa lisäävät toimenpiteet ennen haitan toteutumista. Kompensaatiosuunnitelma hyväksytään ELY:ssä. Kompensaatiotoimenpiteet maksaa haitan aiheuttaja, eli kaupungin omien kaavojen kohdalla kaupunki. Ylöjärven kaupunki omistaa suojelualueiden ulkopuolella n. 1650 ha metsäaluetta, jotka teoriassa voisivat toimia hyvityskohteina. Tarvittaisiin laajemmat perustiedot metsien luontotyypeistä, jotta voitaisiin alueiden potentiaalia hyvityskohteina arvioida. Hyvityskohteita tulisi todennäköisesti toteuttaa myös yksityisille maille, sillä hyvittämiseen tarvitaan tapauskohtaisesti juuri oikean tyyppisiä luontoalueita ja usein moninkertainen ala verrattuna hyvitettyyn alueeseen. Jos kompensaatio otettaisiin laajemmin käyttöön, kannattaisi kaupungin valmistella ”hyvityspankkia”, eli tehdä luontoarvoja lisääviä hyvitystoimenpiteitä etukäteen tulevia hankkeita silmällä pitäen. Ekologisesta kompensaatiosta on olemassa tutkimusta ja oppaita sekä laskentaan tarvittavia työkaluja. Suomessa ensimmäistä pilottia luonnonsuojelun mukaisesta ekologisesta kompensaatiosta toteutetaan parhaillaan Vantaalla.

Kokonaisheikentymättömyyden tavoite on sisänsä kannatettavaa. Tavoite ohjaa toimimaan luonnon kannalta edullisella tavalla. Lähestymistapa tukee tehokkaasti luonnon monimuotoisuuden säilymistä, vaikka täydellinen kokonaisheikentymättömyys ei olisikaan saavutettavissa.

Luontohaitan välttäminen ja lieventäminen ovat Ylöjärvellä jo monin tavoin huomioituna kaavasuunnittelussa. Aina olisi mahdollista ottaa rohkeampia askelia kohti kokonaisheikentymättömyyden tavoitetta. Kaupunginvaltuuston vuonna 2024 hyväksymä ilmastotiekartta sisältää linjauksia luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi sekä luonnolle koituvien haittojen vähentämiseksi maankäytön suunnittelussa. Vaikuttavien toimenpiteiden toteuttaminen edellyttäisi kuitenkin nykyistä laajempaa sitoutumista ja suunnitelmallisuutta, esimerkiksi tavoitteen kirjaamista kaupungin strategiaan ja tarvittavien resurssien huomioimista budjetissa. Lisäksi tarvittaisiin entistä tiiviimpää hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Luonnon kokonaisheikentymättömyyteen liittyviä vastuita kuuluu sekä ympäristö- että teknisen lautakunnan alaisuuteen.

Toimivalta:	Hallintosääntö 121 §
Lisätietoja päätöksestä:	Kaavoituspäällikkö Esko Hytinen, p. 040 4314324, sähköposti etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi, kaavoitusarkkitehti Mia Saloranta, p. 044 4811312, sähköposti etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi
Esittelijä:	Kaavoituspäällikkö
Päätösehdotus:	Ympäristölautakunta päättää jättää kaupunginhallitukselle selosteosan mukaisen lausunnon jätettyyn aloitteeseen.
Päätös:	